

força documentació antiga també del nom, i des de 885, en la forma *ipsa kalme* (p. 11). Interessa especialment per la seva formació el nom del poble de *Calmelles* en els Aspres, antigament *Calmeilla* < *Calmezella* (formes amb -z- i els seus succedanis hi abunden molt des de c. l'a. 1000), que suposen CALMICELLA (així el primer doc., de 930, Abadal, *Cat. Car.* II, 386), i per tant documenten indirectament des d'època molt arcaica la terminació en -IS del primitiu. També *La Calmasella* (*kəlməzélə*) plana alta de pasturatges damunt Formiguera de Capcir. Doncs, CALMIS, no pas *CALMA. Semblantment *CALMICULA, pressuposat pel gc. ant. *calmelha* «lande» (PSW; Jeanroy, *Jongleurs Gc.*).

En terres d'Oc tenim la primera dada, encara amb valor apellatiu en la glossa «*calms*, planícies sive herba» en el *Donat Proensal* d'Uc Faidit, 42a, que ja Chabaneau (*Rom.* VI, 1877, 137), volia llegir «sine herba» assegurant que té aquest sentit en diversos països d'oc i d'oïl, entre ells un cas prop d'Angoulême.

Allí citarem les dades de dos *Dict. Topographiques*; en el de l'Aude comptem quatre casos de *La Calm*, cinc de *La Cam(p)* i dos de *Calmette* (dos en el c. d'Eixalabra, dos a Atsat, dos a La Grassa, tres a Motomet i un a Mas-Cabardès: és a dir Centre-Sud i Centre-Oest del dept., només un en el Centre-Nord); quant a l'aglutinat *Lacal-Lacamp* un és encara *La Calm* en el S. XVIII, un altre, *Collum de Calme* el 1351. En el Cantal hi veiem quatre *La Calm*, dos *Calmejane* (però això és encara *Calm-Meiana* el 1369), nou *La Calmette* o *-ettes* i dos *La Calm* o *Las Calms* cap a Carlat. Que a l'alta Garona el mot *calm* és anterior a la definitiva romanització gascona del país n'és indicatiu l'orònim aranès *Pè-des-cals* cap a Bagergue i Arròs (al peu d'alts serrats de pasturatges), < *-calms* amb conservació pre-gascona de la *l* implosiva. Doncs, més i més confirmacions que la forma antiga és pertot el femení *calm* i no pas el reformat analògic *calma*.

Sobre l'extensió màxima del terme ens pot informar ja Longnon, *Les Noms de L. de la Fr.*, § 34: l'àrea inclou fins a l'Albigès, Roergue, Gavalda, Vivarès, Valentinès, Delfinat, Lionès, Franc Comtat (Doubs, Jura) i Borgonya. Seria «ibèric» «en raison de sa persistance <!> dans la langue espagnole («calma»)». Fonament falsíssim que Wartburg repeteix («cast. *calmas*»): mai no ha existit tal cosa en castellà, i ja hem vist que a penes n'hi ha cap espècimen ni tan sols a l'Alt Aragó.

Altament serà convenient d'aportar-hi alguns complements: *la cau* «petites collines» en un poble de Bigorra, prop de Lourdes (*Bouts dera Mountanbo* VII, 27), i sobretot els que ens faciliten Gauchat (*BGPSR* IV, 3, i XI, 70)³ i el *FEW* (II, 100-101): per aquest veiem que el mot, en realitat, ha estat panoccità: fins a Niça *cauma* «plateau sur une montagne», Clarmont Ferrand i Vinzelles «montagnes à sommet aplati», Creuse *l'âômo*, i fins a l'Alt-Llemosí (Dom Duclou, a. 1778) la Dordonha i la Gironda; d'altra banda incloent-hi tota la Suïssa francesa (Val d'Illeuz,

P. d'Enhaut, Gruyère, Blonay, Pontarlier), i fins a alguns parlars dels Vosges merid., S. de Champagne i Vendée; entra fins i tot en la Suïssa alemanya i algun parlar del Piemont.

L'estudi etimològic no va avançar gaire de primer, i segueix endarrerit, en particular perquè hom va repetint que és cèltic, o «gàllic», que hom entén en el mateix sentit: així, en forma més o menys resolta, fins als últims que n'han tractat.⁴ S'observa, tanmateix, que els millors s'abstenen de classificar (Bertoldi, Jud) o bé neguen: «*wohl vor-keltisch*», Pokorny (*IEW*, 544.26); Jud, *BDR* III (1911), 12, i ja *ASNSL* CXXIV, 92-93, posa significativament de relleu l'absència total del mot en el Nord de França, i es pregunta si és simplement deguda al fet que aquest és un país sense muntanyes; explicació que no convenç gaire, quan tenim un concepte ben just del que és una *calm*, que no té res de cim ni punta, sinó de plana, encara que hagi de ser plana elevada:⁵ també per aquelles terres hi ha *calms* (Ardenes, Argonne, i fins en els boscos de Laye, Rambouillet, Fontainebleau).

Un altre error prestigiós va ser el de Bertoldi (*FEW* II, 101a5f.-b6) en pretendre que la forma primitiva era en -A, CALMA, fundant-se en l'afirmació, que no documenta, que en baix llatí es trobaria aquesta forma dos segles abans que CALMIS; tant aquesta tesi com la d'un significat 'terra deserta', va intentar consagrar-les Wartburg (seguit per Pok.), encapçalant el seu article com CALMA «ödes land»; per sort això va trobar de seguida oposició, sigui silenciada (M-Lübke, Walde-H.) sigui refutant-ho (Hubschmid); encara que a França també s'hagi produït en mant patuès el metaplasme en *caumo-chaume* (Niça *calma*, Llemosí *êômo*, analogament Poitou, Vendée, etc.), de tota manera predominen fortament allà les formes del tipus *La Chau* (*La Chau-de-Fonds*, etc.), general en fipro., alvernès, etc., i la documentació antiga occitana ens dona *calm* des del S. XII (PSW, Brunel, etc.).

En realitat Bertoldi i Wartburg obeïen en un error i en l'altre al prejudici etimològic que havia concebut aquell (i empitjorava aquest): CAL-MA creat sobre CALA, CALANCA ('barranc', etc.), paral·lel a BALA ~ BAL-MA. Pel costat semàntic no hi ha menys error en això: la *calm* no és essencialment país erm ni menys pedregós («*steinige Bergkuppe*», Walde-H., etc.): ni «*steinig*», ni 'cim' («*kuppe*»); molt més afina Jud en sintetitzar-ho com «pascolo alpino», no hi ha dubte que és cosa de muntanyes i li escau per tant l'epítet d'*alpi', i que sol haver-hi pasturatges o almenys aplevat.

Els esforços per trobar-li enllaç amb mots i radicals cèltics han estat repetits però sempre sense èxit. Per tant cal aplaudir el dictat de 'pre-cèltic' que li aplica Pokorny; majorment vist que l'àrea exclou les zones més cèltiques: Nord de França, Centre i Oest d'Espanya, Gàl·lia cisalpina, i té el seu ronyó en les zones com els Pirineus orientals i el Sud-est i Centre de la Gàl·lia, que fan pensar més en un substrat del grup lligur-sorotàptic, que és sens dubte allò que devia insi-